

Harabat-baba tekija u Tetovu

Senad Mičijević

Rezime

Sa sigurnošću možemo reći da Harabat-babina tekija predstavlja jedini i najveći sačuvani tekijski kompleks na Balkanu. Ona u sebi sublimira mnoge kulturne, historijske i graditeljske vrijednosti na znane i neznane majstore koji su ostavili svoj trag u formiranju kompleksa. Tekija je služila i kao svojevrsan pisarski i prepisivački centar, jer je imala veoma bogatu biblioteku s djelima iz oblasti: muzike, poezije, proze, historije te nešto i teoloških naslova. Veoma malo zna se o životu koji se generacijama odvijao u ovoj tekiji. Prvenstveno, razlog leži u tome što je tekija bila jedan od centara borbe za albansku nacionalnu svijest. Kasnije je, uza svesrdnu saradnju Islamske zajednice u SFRJ, bila pretvorena u ugostiteljski objekt. Kompletna biblioteka s više od 220 rukopisnih djela nestala je. Tokom nemira u Makedoniji 1997–1998. godine u tekiju se vratio baba, koji danas vodi brigu o tekiji. Međutim, bilo je pokušaja od strane Islamske zajednice u Makedoniji da tekiju uzurpira i promjeni joj namjenu.

MAKEDONSKI INFORMATIVNI CENTAR objavio je 05. aprila 1994. godine veoma zanimljivu vijest o tome kako su derviši bektašijskog reda *uzurpirali* tetovsku tekiju koja pripada njihovom tarikatu. Republički zavod za zaštitu spomenika, saglasno zakonskim propisima, dozvolio je u periodu 20–23. marta 1994. godine Bektašijskoj

zajednici u Republici Makedoniji, sa sjedištem u Tetovu, da može koristiti dio objekata u, kako stoji u rješenju “kulturniot kompleks Arabati baba Teke za verski obredi”. No, nakon što je *pravo* za trodnevno korištenje objekta prošlo, bektašijski derviši nisu htjeli napustiti prostorije, nego su se tu zatvorili. Zaposleni u Muzeju Tekije iskazali su bojazan za 500 etnoloških, arheoloških i drugih muzejskih vrijednosti, koji se nalaze u ovim prostorijama. Muzej zvanično traži da se oslobode prostorije, no Bektašijska zajednica na dobijen odgovor odgovara da nema namjeru napuštati prostorije. Direktor Muzeja Velimir Lesnikovski podnio je tužbu na općinskom sudu u Tetovu za narušavanje rada, predlažući iseljavanje derviša iz tekije. Općinski javni pravobranitelj navodi da su objekti kompleksa *Arabati Baba Teke* od posebnog i općeg interesa. Slučaj je zanimljiv jer osporava pravo dervišima da se koriste svojom imovinom i nastojanjem da tekija služi svojoj svrsi derviši narušavaju “opšti” interes. Makedonska javnost o ovom događaju obaviještena je zanimljivim naslovom *BEKTAŠITE GO OKUPIRAA TETOVSKOTO “TEKE”*. Makedonska država, koja se od svog osamostaljenja, uhvatila u koštac s nekim nepravdama prijašnjih političkih sistema i tako se našla pred izazovom da ispravi nepravdu učinjenu vjerskim zajednicama i vrati im oduzetu imovinu. Zakon o denacionalizaciji smatra se dezi-deologizacijom države i distanciranje od bivšeg sistema. Zakonodavac je potpuno zaboravio na popis titulara za povrat imovine. Islamska vjerska zajednica, istina, polaže pravo na nešto uvakufljene imovine, ali problem se javlja onda kada ona potražuje i insistira na nekim nekretninama koje joj ne pripadaju kao što su: hanovi, hamami, tekije, te objekti uvakufljeni za njihovo održavanje i rad. Među tim objektima nalazi se čitav niz bisera orijentalne kulture. Najviše sporenja javlja se oko atraktivne Harabati-baba tekije u Tetovu, koja je pretvorena u kafanu, a derviši uglednog bektašijskog reda nekoliko puta zaposjedali su je, što je stvaralo nepotrebne napetosti u ovom veoma delikatnom području. Ponukani ovom informacijom, vjerujemo da historijski osvrt na Harabat-baba tekiju zavređuje pažnju. Tekija je smještena u podnožju planine Šipkovica (Šipska) iznad Tetova. Tokom svoje historije imala je više naziva kao: Sersem Alibabina, Harabati Sultan, Tetovska, Kalkandelen, Zuhurat-babina. U popisu vakufa Makedonije zavedena je kao Mahrem-babina tekija. U dosadašnjim osvrtima na ovu tekiju postoje razmimoilaženja u vezi s datiranjem njene gradnje. Tako, Krume Tomoski i Galaba Palakruševa tekiju datiraju u 1799. godinu. Njemački

istraživač F. V. Hasluk navodi da se tekija naziva imenom Sersem Ali-babe, a da ju je sagradio Muharem-baba zajedno s Riza-pašom. Kako on tvrdi, oni su nakon *ilhama* (inspiracije, nadahnuća) tekiju sagradili 1832. godine. Turski istraživač E. H. Ajverdi navodi samo da je objekt renoviran u vrijeme Redžep-paše i njegova sina Abdurahim-paše u periodu 1800–1830. godine. Turski putopisac Nadi Bilmenoğlu tvrdi da je tekija izgrađena u XVI vijeku. On kaže da je tekiju sagradio Sersem Ali-baba u zapadnom dijelu grada, koji je u Tetovo došao misionarskim poslom, na što je potrošio veliki imetak. Dalje, on navodi da je gradnja tekije počela 1538. godine, a završena 1548. kada se Sersem Ali-baba vratio iz Tetova u Istanbul. U prilog ovome ide i jedan natpis sa starog šadrvana na kojem se nalaz uklesana 1551. godina. Mehmed Ibrahimski podržava Bilmenoğluovo datiranje tekije u XVI st., a to potkrepljuje pjevanjem beктаšijskog pjesnika Turabija (prva polovina XIX st.).

*Moja želja za ispravnim i savršenim ljudima je,
iz ljubavi prema Sersem Ali-babi.
Redžep-paša od sveg srca želio je da mu pomogne,
Sa tekijom Sersem Ali-baba.
Neka želje budu sa ljubavlju ispoljene,
Za Hasan-dedu, za svu braću i Sadik-babu.
Nama ne treba ništa stalno, osim blagoslova ispoljenog,
I pomoći od Sersem Ali-babe,
Ova naša želja nije savršena,
Koji očima duše gledamo Istinu.
A šejhovi i muridi iz tekije veliku počast
Uživace sa Sersem Ali-babom.
Prvak među šejhovima neka u pomoći dervišima bude,
Da trudom i zikirom steknu savršena znanja.
Neka načela traju i kao izvor mnoštva,
I neka duboko bude viđenje Sersem-Ali-babe
Kod Savršene bašče i plodova loze.
Šejh Turabi ima veliku ljubav (ašk),
Naš je upučivač i čuvar Sersem Ali-baba,
Mi smo svi djeca Sersem Ali-babe.*

Ibrahimski navodi da se u dostupnoj arhivskoj građi, na osnovu dokumenata i raznih prepiski, tekija tokom osmanskog perioda naziva

Sersem Ali-baba tekija. Naziv *Harabat-baba tekija* novijeg je perioda. Zašto je došlo do promjene naziva ostalo je nejasno. Ali Viško, dugogodišnji istraživač ove tekije, također podržava Bilmenoğluovo mišljenje i tekiju smješta u XVI st. On konstatira da je tekija u cijelosti renovirana i dograđena krajem XVIII ili početkom XIX st. od Redžep-paše. Viško posebnu pažnju posvećuje biografiji Sersem Ali-babe. Ipak, uočava se da Viško uvijek ne navodi izvore za svoje tvrdnje.

Historijat tekije

Poznato je da je osnivač tekije Sersem Ali bio stariji brat Mah-i Devran-sultanije, žene sultana Sulejmana Kanunija. Historijski izvori poznaju ga pod imenom Server-paša i bio je sadr-i azam sultan Sulejmana. Server-paša i sultan Sulejman bili su prijatelji od malih nogu. Server se obrazovao u Enderumu, a tokom *adžemi oglanluka* (janjičarske obuke) pristupio je beктаšijskom tarikatu. Njegov muršid bio je čuveni Balim Sultan-baba. Neposredno prije ustanka Kalender Čelebije (mlađi unuk poznate beктаšijske kadindžik-ane i njena muža Idriz Hodže) došao je u nezgodnu situaciju i bio je izišao pred *ayak divan* (Savjet za hitna pitanja) i od sultan Sulejmana zatražio da ga razriješi dužnosti sadr-i azama. Izjasnio se da se želi povući u tekiju Hadži Bektaš Velije, na što mu je sultan rekao: "Hajde kad si sersem!"¹ Otada ga susrećemo kao Sersem Ali-babu. Već 1520. godine (927. po H.) boravi u tekiji Pir evi, u oblasti Hadži Bektaš. Dosada poznati izvori ukazuju da je on prvi nosilac titule Dede-baba nakon reformi koje je proveo Balim Sultan-baba u beктаšijskom tarikatu. Sultan Sulejman, po nagovoru svoje druge žene Rokselane, iz bojazni od pobune Kalender Čelebije i Dede-babina utjecaja među janjičarima, odlučio je da Sersem Alija pošalje u izgnanstvo u Jenidže Vardar (mjesto na granici Bugarske i Grčke). Tu je boravio u Hajreti-babinoj tekiji. Prema pisanim podacima, Hajreti-baba je preselio 1534. godine (941. po H.). Kasnije je Sersem Ali-baba iz Jenidže prešao u Dimetok (Grčka), gdje izučava dervišku literaturu i piše beктаši-poeziju. Uzroci napuštanja Dimetoka bili su pritisci koji su na njega vršili Rokselana i njoj lojalni visokodostojnici osmanskog dvora. Tekija u Dimetoku bila je centar islamske kulture i beктаšijske prakse u istočnom Balkanu. Dimetok su Osmanlije zauzele krajem XV st., tako da su mnoge ličnosti bile poslate na islamsko misionarenje.

¹ *Sersem* - pošasavio, ošamućen, nesvjestan, u ljutnji napravljena budaleština.

Oni koji su slali te osobe za misionare birali su velike znalce ne samo vjerskih, dogmatskih, nego i općih, svjetovnih znanja. Iz Dimetoka dolazi u Kalkandelen (Tetovo) oko 1538. godine i sa sobom je u pratnji poveo 15 najboljih beктаšijskih derviša u Rumeliji s kojima počinje širiti beктаšijsko učenje. Derviši su služili u tekiji i stjecali obrazovanje koje im je omogućilo da steknu zvanje babe. Harabat tekija tako se pretvara i u snažan obrazovni beктаšijski centar. Za početak je reaktivirao jednu staru i napuštenu, beктаšijsku tekiju. Sersem je lično finansirao gradnju Harabat tekije, koja je trajala narednih deset godina, do 1548. godine. Izgrađena je njegovim novcem. Osim njega, u ovoj tekiji spominju se: Kojun-baba, Kizildža-baba, Jarar-baba, Balli, Harabati Sultan (Mehmed Harabati-baba), Sadredin-baba.

U ovoj tekiji Sersem Ali-dedu naslijedio je Harabat-baba. Nakon stjecanja zvanja babe Kizil-baba je poslan da djeluje u tekiji Brod kod Kićeva. Još ranije ovdje je djelovala Hajdar-babina tekija koja je vjerovatno ranije prestala s radom pa je Kizil-baba zadužen da obnovi njezino djelovanje, tako da je kasnije nazvana njegovim imenom. Koyun-baba je kasnije sagradio tekiju u tetovskom selu Šipkovića, a odatle prešao u Kićevo i tamo osnovao još jednu tekiju. On je također osnovao prvo jednu zaviju, pa onda tekiju u selu Peroj (Poroj) kod Tetova. Ovdje je jedno vrijeme kao šejh bio Jarar-baba. Po Kojun-babinoj tekiji u Šipkovići jedna mahala u selu nazvana je Mahala Tekija. Renoviranu staru tekiju poslije Sersem Ali-babe nalazila se u mahali Hisar kod tetovske tvrđave.² Kasnije je Balli-baba iz Tetova otišao u Tatarpazardžik (Bugarska) u oblasti Filibe. Njihova turbeta ostala su u ovim krajevima očuvana do naših dana. Harabati Sultan ostao je sa Sersem Ali-babom u zvanju dede 1538. prelazi da djeluje u Pologu kod Tetova. Ustanak u Anadoliji, koji je vodio Kalender Čelebi, u međuvremenu je ugušen. Kalender Čelebiji glava je odsječena i odnesena u Pir evi tekiju i tamo ukopana s lijeve strane turbeta Balim Sultan-babe. Nakon pogubljenja Kalender Čelebije u Istanbulu je zavladao kuga, a po preporuci sultan Sulejman dozvolio je povratak Sersem Aliju u Pir evi tekiju kao Dede-babe. U međuvremenu je, kao baba tekije i s autoritetom među vojnicima, uspio

² U sastavu Tetovske tvrđave nalazila se tekija u kojoj su djelovali Hasan-baba i Džafer-baba. Po ovoj dvojici baba, mjesto gdje je tekija podignuta nazivano je *mjesto mučenika*. Jedno vrijeme u ovoj tekiji djelovao je Sadredin-baba. Pravo vođenja ove tekije dobio je Bali-baba, jedan od učenika Sersem Ali-babe. Vidjeti: dr. Ekrem Hakki Ayvardi i dr. (kolektivni rad), Istanbul, 1981, str. 78–79.

izgladiti svoje odnose sa Sulejmanom do mjere koja ne šteti interesima države. Smrću šejha iz glavne tekije 1548. godine zamjenjuje Tetovo za selo H. Bektaš Koy. Tu postaje glavni šejh (dedebaba) početkom 1550. godine (957. po H.) vršeci tu funkciju, bio je devetnaest godina na čelu *mešihata* beктаšijskog tarikata, (mešihat – znači položaj, zvanje, ali označava i položaj šejha, odnosno šejhu-l-islama) Sersem Ali-baba 1569. godine (977. po H.) preselio je na Ahiret. Na mjestu Dede babe zamijenio ga je Ak Abdullah iz 98. janjičarske orte. U međuvremenu Harabati Sultan nastavio je služiti u tekiji u Tetovu i ova tekija po njemu poznata je kao Harabati sultanija tekija. Prema predanju, on je 1620. godine (1027. po H.) preselio s ovog svijeta. Postojalo je mišljenje da se *duhovno pritajio* u dijelu tekije koji je služio za osamljivanje. Poslije ovog vremena javlja se zastoj i ne postoje nikakvi podaci da je tekija aktivno djelovala. Vremenom je došlo do uništenja materijalnih ostataka od tekije i turbeta. Po ovdašnjem predanju mnogo kasnije je Mahrem-baba usnio svjetlo na jednome mjestu, što je protumačeno kao *kandilj* Sersem Ali-babe. On je išao po sjećanju iz sna i tražio taj teren i na uzvišenju Kupnik našao kabur Harabat Mehmed-babe. Kasnije su tu nastali kaburovi Mahrem-babe, kao i tetovskog beglerbega Riza-paše. Na tarihu, koji je vjerovatno zajednički, stoji upisana hidžretska 1237. godina (1832.). Tekija je postala poznata po svom iršadu u vrijeme Redžep-paše, savremenika Riza-paše. U vakufskim dokumentima tekije stoji da je Redžep-paša pod rehberstvom Kalkandeleni Sadik-babe (umro 1203. po H.) od strane babe hadži Hasana (u. 1204. po H.) uveden u beктаšijski tarikat. Redžep-paša je uživao timar koji je njegov daleki predak dobio za osvajanje Kosova. On je na osnovu jednog nadnaravnog događaja (kerameta) ovoj tekiji uvakufio parcelu od 50 hektara u podnožju planine Šipska, te proširio postojeću tekiju i izgradio niz objekata u modernom obliku. Danas se u posjedu tekije, koji je upisan od strane makedonskih sudova, navodi godina 1799. (1214. po H.). U tekiji je na mjestu, od strane Mahrem-babe kešifom i zuhrom otkrivenog kabura napravljeno Harabat-babino turbe koje se mnogo posjećuje. U tekijskoj bašči, na traženje babe Mahrema, Riza-paša podigao je turbe Sersem Ali-babi. Njegovo stvarno turbe nalazi se u selu Hadži Bektaš u tekiji Pir evi.³ Turbe babe Harabatije naziva se Gornji dergjah (tekija). Na tarihu koji se nalazi na lijevoj strani krklar mejdana stoji:

³ Na gornjem unutrašnjem rubu Kara-kazana u Pir evi tekiji može se pročitati: *Hadži Bektaš Veli, yadigar-ı Sersem Ali*. Kazan je star otprilike oko 480 godina.

Hü Dost
Ehl-i diller zümresinden olmaz illâ ehl-i dil
Hicret-i Sersem Ali Baba akupdur rûd-i Nil

U Harabat tekiji pored kubure baba Alija nalazi se kabur beктаšijskog velikana babe hadži Ahmeta (1210. po H.), sa 12 terkova i tadž-šahidom.⁴ Dosadašnji istraživači pronašli su više pjesama Ali-babe u raznim medžmuama. Ovdje donosimo jedan četverostih iz njegove pjesme:

Hü Dost
Sersem Ali varđı Pir'e dayandı
Çerağımız kırk budaktan uyandı
Mürşit olan her boyaya boyandı
Hünkar Hacı Bektâş, Pir'im Hû deyü

Kabur Redžep-paše, velikog vakifa ove tekije, nalazi se u prostoriji za osamljivanje. Njegova kubura posebno je ukrašena, a na tarihu mu piše: *Cennet mekân Recep Paşa'nın kabır-i âli'leridir. Allah onun ruhûhu şâd eylesin.* (Rajski stepen Redžep-paši, koji je uzvišen u kaburu. Neka Allah njegovu dušu obraduje) 1238. po H. (1822. godina).⁵ Dedeбaba Janbollu Turabi (u. 1285. po H.) dobrotvora Redžep-pašu spomenuo je u jednom svom pjevanju:

Hü Dost
Gerçek erenlerden budur niyâzım
Eşîğinde Sersem Ali Baba'nın

⁴ Tadž-šahida – saruk koji nose babe.

⁵ Tetovski pašaluk formiran je u XVIII vijeku, a njegove paše bili su Albanci iz fisa (plemena) Šalja, porijeklom iz Ljume. Redžep-paša, pravim imenom Redžep Loku, rodом je iz plemena Šalja u Ljumi. Rano je doselio u Tetovo i učestvovao u osmansko-austrijskom ratu krajem XVIII vijeka. Tada se istakao kao vješt ratnik i od sultana je dobio tetovski pašaluk. U pašaluk su spadali Tetovo, Gostivar, Kačanik i Kićevo, a kasnije i regija Skopje. Ovaj pašaluk uživao je izvjesnu autonomiju. (Up. Hadživasiljević, Jovan, *Po tetovskoj oblasti*, Beograd, 1938, str. 12–13). Prvo, Redžep-paša, potom njegov sin Abdurahman-paša, veoma mnogo učinili su na očuvanju ove tekije, a kasnije i povećanju njezine imovine i kulturno-historijskog značaja za albanski narod u vrijeme početaka nacionalnog osvješćivanja.

*Recep Paşa eyler gönülden yardım
Dergâhında Sersem Ali Baba'nın*

*Hu Dost
Ovo je moj nijaz od pravih evlija,
Na pragu Sersem Ali-babe.
Redžep-paša je činio pomoć od srca
U dergjahu Sersem Ali-babe.*

Jedan od šejhova iz posljednjeg perioda tekije, hadži Hamza-baba, imao je pseudonim *Fakir*. Za Redžep-pašu u pjesmi kaže:

*Hü Dost
Recep Paşa ulumuzdur
Edep erkan yolumuzdur
Şeriat'de kavlimizdir
İmdâdımız Sersem Baba*

*Hu Dost
Redžep-paša je naš odličnik (uzvišeni),
Put je našeg odgoja,
Naša riječ je u Šerijatu,
Pomoć naša je Sersem-baba.*

U dijelu tekije koji se naziva *Haremi šerif* nalazi se kabur Fatime, kćeri Redžep-paše. Ona je umrla vrlo mlada od sušice. Na tarihu je uklesana 1194. po H. (1779.) i cijela sura *Bekare*.

Šadrvan i česma

U bašči tekije Redžep-paša je dao da se sagradi šadrvan na četiri ugla i krovom od cigle. Prema onom što na njemu piše, šadrvan je sagrađen 1551. godine. Na krovnoj gredi sulus pismom izrezbaren je ajet: *Ej mufet tih-ul ebvab eftah-lena hayr-ul-bab*. (O Ti koji otvaraš sva vrata, otvori nama najbolja). Česma se nalazi sjeverozapadno od šadrvana. Građen je jednostavno i veoma skladno od kamenih blokova koji su veoma lijepo otesani. Cjelina je oblikovana u formi kvadrata sa slijepom arkadom koja ima funkciju da nosi svod. Korito je izrađeno od mermera. Česma se nalazi u centru, a lijevo i desno od nje nalaze se dvije niše u zidu. Niše

su služile da se u njima ostavlja posuđe u kojem se držala voda (bardaci, dugumi, ibrici), a u noćnim satima kandilji kojim se rasvjetljavao prostor. Iznad česme nalazi se tarih:

Hu Dost

*Hamdülillâh bu çeşme sebil-ü ber kemâl
Sahib'ül hayrat Recep Paşa'ya gelmeye zevâl
Eyâ varup içen bu su'dan tarihine kıl nazar
Nûş edüp İmam Hüseyin'in âşkına âb-ı zülâl*

Hvala Allahu! Ova česma je savršena.
Dobrotvora Redžep-pašu da ne snađe zlo.
Onaj koji dođe da pije vode, neka pogleda tarih.
Pijući vodu, pije iz ljubavi prema imam Huseinu!

Ova česma naziva se i Velika česma, jer jedna manja postoji uz ibadethanu. U tekiji se nalaze dva objekta namijenjena za vjerske obrede. Objekt od drveta naziva se ljetni mejdan, a drugi zimski mejdan. Kuhinja, ostava, konjušnica i sobe za musafire originalno su restaurirane. Ispred *ljetnog mejdana* nalaze se kaburovi beктаšijskih derviša, koji se veoma lijepo održavaju. U medžmui babe Mustafe Šukrija, koji je idžazet dobio od Sunetčizade Koprulu Emin-babe iz tekije u Đakovici, nalazi se spisak derviša koji su ovdje pokopani. Medžmua se nalazi u tekiji u Đakovici. Baba Mustafa Šukri u tarikat je uveden od strane dedebabe Mehmeta Alija Hilmija 1301. po H. koji je bio baba tekije baba Jusuf (Kir tekija, a negdje se spominje i kao Eštipar) u Skopju. Susreo se i s Muhamedom Nurom Arebijem, koji ga je uveo u melamijski tarikat. Za života je napisao tarih koji se nalazi upisan na njegovu kaburu u Ištíp tekiji (Štípskoj). Na tarihu Huseina Ševki-babe stoji bejt (stih):

Hü Dost

*Tam târih-i vefâtın derim hüzn ile Şevkî
Nâgibân-ı cennete konuđu Hacı Şükrü Baba (1323 po H.)*

Prema Šukri-babinu zapisu, u Sersem Ali-baba tekiji ukopane su sljedeće osobe s uklesanom godinom smrti: sejid baba Hasan u: 1194.; baba Hasan Gostivarli: 1208.; baba hadži Ahmet: 1210.; baba Murteza Ajanzade: 1210.; sejid Ali Sultanli Kara Ali-baba: 1229.; baba hadži Husein: 1232.; baba Bali Husein: 1236.; Hadži Ahmed-baba: 1302.

Redoslijed šejhova u tekiji

Redoslijed šejhova ove tekije uradio je baba Ćazim Bakali, a spisak se nalazi u đakovičkoj tekiji. Tekija je težak period prolazila tokom progona janjičara u vrijeme sultan Mahmuda II, kojeg su zvali i *Džaur sultan*. On je naredio da vojska tekiju poruši i svaki trag zбриše sa zemlje. Međutim, tadašnji tetovski valija Abdurrahman-paša, u dogovoru sa Sunnetči Emin-babom (umro 1298. po H.) našao je način da se sultanova odluka ne izvrši. U pomoć su priskočili nakšibendijski šejhovi koji su Emin-babi dali počasno (teberuken) zvanje šejha. Više nije bilo razloga da se tekija ruši pošto se naredba nije odnosila na nakšibendijske tekije. Redoslijed šejhova jeste sljedeći: 1. baba Ali Sersemi: 977.; 2. Harabati Sultan: 1027.; 3. baba Mehmet Malatijali: 1199.; 4. baba Husein (Sivasli): 1200.; 5. baba hadži Hasan (Tetovali): 1204.; 6. baba Sadik Kalkandelenli: 1205.; 7. baba Mahrem Perojolu: 1237.; 8. baba Ali (Debrelji): 1248.; 9. baba Muharem (Tetovali): 1249.; 10. baba Alidžan (Köprülü): 1250.; 11. baba Emin Sunetčizade (Köprülü): 1298.; 12. baba Mejli Mehmet Ibrahim Servili: 1300.; 13. baba hadži Ahmet Melek: 1304.; 14. baba Hamdi Debrelji: 1328.; 15. baba hadži Hamza: 1947.; 16. baba Ćazim Bakali Sipaho: 1981.; 17. baba Tajjar Gaši: 1984.; 18. baba Tahir Emimi; 19. baba Edmond Brahimaj.

Baba hadži Hamza postavljen je 1905. godine od strane tadašnjeg dedebabe hadži Fejzullaha (umro 1328. po H.) i imenovan *babom*. On je ranije bio baba Ištiptar (baba Jusuf) tekije. Kasnije je imenovan babom u Sersem Ali-baba tekiji, a kada je došlo do nesporazuma s nekim nasljednicima ranijih baba 1927. godine (1345. po H.) napustio je ovaj kraj. Problem je izbio zbog uzurpacije tekijske zemlje od strane nasljednika. Potom je od strane dedebabe Saliha Nijazija imenovan babom tekije u Đakovici. Ovo njegovo imenovanje došlo je na molbu i traženje beктаšijskih derviša s Kosova. U popis je uvršten i baba Ćazim, koji je bio baba ove tekije u periodu 1941–1942. godine. Baba Ćazim bio je poznat po svojim antisocijalističkim stavovima, pa je u Tetovu bio mnogo uznemirivan od strane partizanskih milicija, te je bio prisiljen otići kao muhadžir i smjestiti se u tekiju u Đakovici. Baba tekije hadži Hamza umro je 1947. godine u Đakovici, a baba Ćazim od strane Ahmeta Muhtara Agatija (kojeg su Albanci priznavali za dedebabu) imenovan je babom đakovačke tekije. Tu dužnost obavljao je do svoje smrti 1981. godine. Kasnije su Harabat tekiju socijalističke vlasti uz svesrdnu pomoć

Islamske zajednice pretvorili u muzej i restoran. Devedesetih godina XX st. baba ove tekije baba Tahir Emmini pokrenuo je pred makedonskim sudom parnicu u vezi s vraćanjem, od tekije oduzetih 50 hektara zemlje.

Kada je umro poznati baba Harabat tekije, hadži Ibrahim Mehmed Mejli-baba (1300. po H.), tadašnji dedebaba Mehmet Ali Hilmi sastavio je tarih o njegovoj smrti. Inače, hadži Mejli-baba napisao je tarih Abdulgani-babi, koji je preselio 1298. po H., koji je jedno vrijeme bio baba Đakovačke tekije, a sahranjen u halvet odaji Kazličešme Erikli (Eryek) tekije. Mahmut Mejli-baba bio je mudžeret (neoženjen), a tarih glasi:

Hü Dost

Hayf kim el-hacc Muhammed Meylî Baba-yı reşîd

Nûş idüp câmı, bekâ'ya eyledi terk-i fenâ

Ehl-i mengûş olmuş idi menzil-i tecrîd'de

Hem hilâfet'le olup sırr-ı târiyka bir âşinâ

Postnişinlik eyledi bu hanîqâhta bir zaman

Olmuş idi sâlikân-ı râh-ı Pire rehnümâ

Şâir-i irfân idi eylerdi medh-i Ehlibeyt

Rûhunu şâd ide dâim hamse-i Âl-i Abâ

Çhâr âlemetle dedim, Hilmi Dede târihini

Gitti Firdevs-i bekâ içre bugün Meyli Baba (Hicri 1300 / M. 1882)

Kao čedo Harabati tekije važna je i tekija u Kičevu. Nekad je kičevski kraj bio sastavni dio tetovske oblasti i nazivao se Kolonja. Blizu ove tekije nalazi se kabur Hasan-babe, a u literaturi se spominje kao Kizildža-babina tekija. U tekiji u Kičevu nalazi se kabur Hidir-babe, a okolno stanovništvo tekijsku bašču nazivaju *Hidirlik*.

Faze gradnje objekata u tekiji

Od postojećih objekata u ovoj tekiji teško da se i oni najstariji mogu datirati u drugu polovinu XVIII st. Od objekata starije gradnje nije ništa sačuvano, a kako arheološka iskopavanja nisu vršena, teško je bilo šta govoriti. Shvatajući važnost usmenog predanja među ovdašnjim bektasijama, nema razloga da sumnjamo u vjerodostojnost predanja. Ipak, faze gradnje objekata u tekiji možemo podijeliti u tri perioda.

Prva faza trajala je od 1773. (1187. po H.) do 1785. (1199. po H.): *Turbe Sersem Ali-babe*; *Ibadethana (objekt za vjerske obrede)*; *Semahana (objekt za okupljanje derviša)*; *Pokriveni trijem nad kaburovima šejhova*; *Turbe Harabat*

Mehmed-babe; Kula građena za Fatimu kćer Redžep paše; Kuškšana; Kuhinja sa otvorenim trijemom; Tekijska kapija; Harman kapija; Baščanska kapija.

Druga faza traje od 1805. (1220.) do 1820. (1230.): *Askerhana (potpuno rekonstruirana); Šatle (potpuno rekonstruirane); Mejdan; Unutrašnja dekoracija i oslikavanje kule.*

Treća faza bila je od 1815. (1230.) do 1844. (1260.): *Šadrvan; Mala česma; Musafirhana; Dervišana (prostorije za stanovanje derviša); Turbe Sersem Ali-babe.*

Objekt je poligonalne gradnje s unutarnjim kubetom. Kube je podijeljeno na 12 jednakih dijelova, razdijeljeno stiliziranim palminim stablima koji su spojeni u centru. Turbe je građeno od lomljenoga kamena, a svjetlost prodire kroz nekoliko malih prozora. Prozori imaju demire, a s vanjske strane zatvaraju se kopcima. Kubura je rađena od drveta u polukružnoj formi.

Ibadethana

Ibadethana je centralni objekt oko kojeg i u kojem su se održavale sve vjerske aktivnosti. Objekt plijeni svojom jednostavnošću i unutrašnjom funkcionalnošću. U objektu se nalazi kube, a krov je četverovodni. Na ibadethani su dva ulaza, sa zapadne i sa sjeverne strane. Ispred se nalazi malo izdignut trijem, dekorativno oblikovan drvenim stubovima. Glavni ulaz veoma je lijepo urađen od polukružno tesanih kamenih blokova. Nad ulazom je u plitkom reljefu, izveden natpis. Prijevod natpisa glasio bi:

*O Čovječe! Ako čezneš za znanjem evlija,
Nemoj se udaljavati, približi se Istini.
Otvori dušu i slušaj šta kazuju savršeni ljudi.
Neka budu primljena kazivanja tvoja pred Gospodarom zemlje,
Znaj ako je sretan ovaj mig, a ti što težiš ka počasti,
Vrijeme prolazi, sreća te dovela danas, ne ostavljaj za sutra.
Sve što imaš podaj za ovo mjesto,
Takvi se traže i Gospodar se pred njima stidi.
Za dobrotvora Redžep-pašu prouči jednu dovu,
da nijedno zlo ne snađe njegovo vrijeme i njegov život.
O Ti koji ovo mjesto posjećuješ, pogledaj tarih,
Čistu suzu sa srca skrivenu pusti u ovome mjestu evlija. 1200. (1785.)*

Na ibadethani se nalazi šest prozora paralelno postavljenih s demirima. Unutra imaju dvoje otvorene mahvile (musandere). Vrijedno ostvarenje jeste štuko dekoracija izrađena u polireljefu na unutrašnjem kubetu. Kube je također podijeljeno na 12 stiliziranih palminih stabala koji se spajaju u centralnoj osi, dok se kružna forma oblikuje od buketa hrizantema. U unutrašnjem prostoru nalaze se i konusne vaze s raznovrsnim cvjetovima. Na svakoj se nalaze biserni tespihi. Ispod svake vaze nalazi se po jedan cvijet suncokreta.

Semahana

Ostaci semahane nalaze se sjeverno od ibadethane i s njom su povezani jednim vratima. Od semahane je sačuvan samo istočni zid. Objekt je služio dervišima za okupljanje pred vjerske obrede. Tu su se presvlačili, pili čaj i onda išli na izvršavanje vjerskih obreda. S južne strane sačuvan je veliki kamin s lijepo zidanim odžakom. Lijevo i desno od kamina nalaze se u zidu dva dolafa za čuvanje sitnih stvari. Iznad dolafa nalaze se izrezbarene u plitkom reljefu šestokrake i dvanaestokrake rozete, a između rozeta stilizirani mačevi i dva cvijeta. Na istočnom zidu koji je najbolje sačuvan, između dvaju dolafa, nalazi se u plitkom reljefu prekrasna vaza s lijepim cvjetovima. Sredinom XIX st. ovaj prostor podijeljen je malim vratima koja su se dobro uklopila u ambijent zajedno s malom česmom koja ima mermerno korito.

Turbe Mehmed Harabat-babe

Kabur Mehmed Harabati-babe nalazi se pod strehom na južnom zidu od Kuškhanu. Južni i zapadni dio ograđen je malim podzidom na kojem se nalaze željezne šipke. Sa sjeverne je strane zid u potpunosti ozidan i na njemu su mala vrata. Unutra se nalazi kubura na dvije vode visine 30 cm. Tu je i kratki tarih s godinom smrti:

*Ovo je počivalište slavnog mučenika
Harabat Mehmed-babe.
Za njegovu dušu prouči Fatihu. 1194. (1780.)*

Na zidu koji je paralelno s kuburom nalaze se dva umjetnička djela. Kaligraf Zerze Haki uradio ih je 1813. godine (1228. po H.) i ovo su njegova jedina dva poznata slikarska ostvarenja. Vidno je da je Usta

Haki, kako se potpisao, bio dobar poznavalac historije, vjerskog učenja, a vjerovatno da je posjedovao i predloške nacrtu onog što je htio oslikati. Na prvoj slici vidimo predstavku džamije Imama Huseina na Kerbeli (jugoistočni Irak). Ovo je jedina sačuvana kompozicija džamije na Kerbeli na Balkanu. Na slici se vidi objekt sa zlatnim kubetom i sa strana po jednom munarom. U prednjem planu dominira veliki plato s veoma lijepim i dekoriranim šadrvanom. Cijeli prostor ograđen je objektima koji imaju izbačene trijemove. Ispred platoa nalazi se jedna mala česma. Na ovim slikama dominiraju: zlatna, zelena, smeđa i ljubičasta boja. Druga slika predstavlja džamiju sultan Sulejmana u Istanbulu, koju je gradio Mimar Sinan oko 1557. godine. Džamija je veoma precizno naslikana. Zerze Haki naslikao je i medresu s dvama obeliscima koja su donesena sa hipodroma, a potječu iz vremena bizantijskog imperatora Teodosija. Iznad ovih slika nalazi se nekoliko kaligrafskih zapisa koji se nazivaju *Nefesi*.

*Nefesi iznad kabura Mehmed Hajati-babe:
 Sunčeva pojava je Muhammed, a znanje od mjeseca je Ali,
 Simbol hvaljenja je Muhammed, a car junaštva je Ali,
 Duša od bisera je Muhammed, a svjetlo vjere je Ali.
 Donesen na konju je Husein u centar Kerbele,
 A Džebrail je otišao javiti sultanu pejgambera,
 Svjetlo žrtvovanja je znanje Huseina s Kerbele.
 Svjetlost vodilja je govor Huseina s Kerbele,
 Predvodnik omladine je Husein s Kerbele.*

Harabati-baba bio je sposoban organizator i veoma produhovljena osoba, o čemu postoji i jedno predanje o samom početku njegova djelovanja u tetovskom kraju. Predanje kaže: “Poslao Redžep-paša sejmene da dovedu Harabati-babu u njegovu kuću sa željom da ga upozna i da sazna kako je uspio okupiti toliki broj ljudi. Harabat-baba je odbio sejmene, govoreći: ‘Ko želi da me vidi, taj će doći kod mene!’ Tog momenta pio je kahvu i findžan mu je bio pun. Harabati-baba ga pred sejmene zavrti, ali se iz njega kahva ne prosu. Začudeni sejmene vratili su su i o svemu izvjestili Redžep-pašu. Tada je sam otišao do Harabat-babe i otkako ga je upoznao, nije se mnogo od njega odvajao. Kasnije je Redžep-paša prihvatio bektašijsko učenje i tarikat.”

Fatimina kula

U sjeverozapadnom dijelu kompleksa nalazi se ova kula. To je najbolje sačuvan objekt koji nije pretrpio nikakvih izmjena ili dogradnji. Sagrađen je oko 1780. godine za Redžep-pašinu kćer Fatimu. To je dvospratni objekt veoma lijepo konstruiran. U donjem dijelu zidana je od lomljenog kamena, dok su čoškovi zidani od dobro rađenih kamenih blokova. U prizemlju je jedna prostorija s dvama manjim prozorima. Tavanica je veoma lijepo dekorirana sa zlatnim elementima. Prostorija je nekad služila za spremanje hrane. Prostorija na spratu bila je namjenjena za Fatimu. Ova je prostorija od drveta s osam prozora koji se zatvaraju drvenim kopcima. Unutrašnjost je dekorirana dekoracijama koje je radio Zerze Haki 1813. godine. Naslikane su vaze s cvijećem, te jedna barka koja je privezana na doku ispred jednog saraja. Tavanica u ovoj prostoriji rađena je od orahova drveta, veoma bogate rezbarije. U centru se nalazi veoma lijepa rezbarena rozeta. Od kamene plastike uočavaju se dvije sablje na centralnoj i bočnoj fasadi. O nastanku ove kule pripovijeda se: Redžep-pašina kćer bolovala je od tuberkuloze. Redali su se mnogi ljekari, ali niko nije znao lijeka bolesti. To je bilo u vrijeme kada je tek Mehmed Harabati-baba stigao u tetovski kraj. On je savjetovao Redžep-pašu da zakolje četiri ovce i rasporedi ih po okolnim bregovima na svom imanju. Kako mu je savjetovano, tako je i učinio. Potom ga je Harabati-baba savjetovao da svaki dan obiđe ta četiri mjesta i utvrdi gdje se truhljenje mesa i neugodan miris najmanje osjeti. Kad je Redžep-paša utvrdio to mjesto, onda mu je rečeno da tu zida kulu koja će biti boravište kćeri Fatime. Kula je vremenom postala sastavni dio tekijskog imanja. Kad je Fatima umrla, tu je ukopana, a uz njezin mezar kopali su se kasnije babe ove tekije.

Velika trpezarija

Velika trpezarija je rekonstruirana, a bitni elementi kamene konstrukcije sačuvani su i neizmijenjeni. Trpezarija predstavlja veliki otvoreni trijem koji pridržava 12 lijepo dekoriranih stupova. Građena je funkcionalno da se koristi tokom ljetnih toplih dana. Pod trijemom su bile postavljene drvene klupe na kojima su tokom objeda sjedili derviši. Trpezarija je povezana s kuhinjom preko vrata koja su uređena kamenim blokovima. Posebno je zanimljiv veliki kamin s velikim odžakom. Na južnoj strani nalazi se manji dolaf koji je služio za ostavljanje hrane

onim dervišima koji su tada bili na svojim redovnim obavezama u tekiji. U dolafu se nalazi rezbarija koja je iz novijeg perioda tj. iz prve polovine XX vijeka.

Musafirhana

Musafirhana je dvospratni objekt s velikim izbačenim čardakom. Ovo je tipičan primjer gradnje u prvoj polovini XIX vijeka. Objekt je zanimljiv kako eksterijerom tako i enterijerom. U prizemlju je velika ostava za čuvanje namirnica, a na spratu su gostinske sobe. Svi ulazi dekorisani su rezbarijom u plitkom reljefu, a rađeni su sredinom XIX vijeka. Pretpostavlja se po nekim elementima da je rezbariju radio Abdul Salihu iz sela Okštun. O radovima ovog rezbara malo se zna. Uočljive su razlike u rezbariji između ovog objekta i šadrvana, te se da zaključiti da ih nije radio isti majstor. U musafirhani arabeske su oslobođene uobičajne sheme. U dvjema gostinskim sobama u centru tavanica nalazi se po jedna rozeta. Jedna je kvadratna, a druga poligonalna. Na rozetama je umjetnik dao svoje idejno rješenje i stilizirano je prikazao. U rozetama se nižu razne forme cvjetova, plodova i listova. Sve to je isprepletano u jedno umjetničko djelo, bez istinskog početka i kraja.

Redžep-pašin kabur

U posebno ograđenom prostoru blizu turbeta nalazi se Redžep-pašin kabur. Kabur je izgrađen od kvalitetnog mermera i ima formu uzdignutog dvovodnog sarkofaga, a dimenzije su: 82 x 62 x 290 cm. Tu su i dva nišana. Posebna vrijednost ovoga kabura, što ga izdvaja od drugih, jeste mermerni reljef kojim je ukrašen. Na kuburi dominiraju bareljefi u plitkoj rezbariji s flornim motivima kao: cvjetovi, listovi, plodovi i dr. Ovaj vid ornamentike poznat je kao *turska barokna imperijalna dekoracija* iz prve polovine XIX vijeka. Sama grobna konstrukcija sastoji se od šest dijelova. Najorginalnije rješenje jesu zadnje ploče. To je predstavljena posuda s voćem: kruškama, breskvama i jabukama. U cjelini, ovo je originalno umjetničko djelo proizišlo od nepoznatog umjetnika. Na kaburu se nalazi tarih s tekstom:

*Ovo je kabur velikog Redžep-paše,
Čije je naselje Dženet.
Neka mu se Bog smiluje. 1238. (1823.)*

Veliko turbe u Harabat-baba tekiji

Svi šejhovi koji se spominju kao čelnici ove tekije nisu ovdje služili do svoje smrti. Mnogi su premješteni u druge beктаšijske tekije po nalogu Dedebabe. Oni koji su ovdje preselili, ukopani su u blizini Fatime, kćeri Redžep-paše. Ovo turbe nalazi se u neposrednoj blizini Sersema Ali-babe turbeta. Kubure su izrađene od drvene konstrukcije na dvije vode, a visoke su 50 cm. Nad svakom kuburom nalazi se od drveta izrezbaren beктаšijski šejhovski tadž, čiji je donji dio obojen zelenom bojom. Tadževi su rađeni u formi *husejni tadža* tj. izdijeljeni su na 12 dijelova. Na osnovu kazivanja direktora Muzeja tetovskog kraja Velimira Cvetanovskog, ovdje su ukopani: Fatima 1779. (1193.); Husein-dede 1785. (1199.); Sadik-baba 1790. (1204.); Hasan-dede 1794. (1208.); Husein-dede 1817. (1232.); Ali-baba 1880. (1297.); Ašči Emin-baba 1881. (1298.); Hadži Mejdi 1883. (1300.); Hadži Ahmed 1902. (1319).⁶ Ovaj redosljed ukopanih baba samo se djelomično slaže s onim koji je napravio baba Šukria. Kao vjerodostojniji spisak, mi se opredjeljujemo za spisak babe Šukria.

Kuškhana (zimski kompleks za obrede i ishranu)

Ovaj objekt očuvan je u cjelosti, a sastoji se od četiriju manjih i jedne veće prostorije. U manjoj prostoriji spremala se hrana u zimskom periodu i svakodnevno se živjelo, a u velikoj prostoriji vršili se razni obredi i ceremonije.

Mejdan

Mejdan predstavlja mali otvoreni čardak ukrašen poligonalnim šarama. Prostor je oslikan 1813. godine, a slikao ga je Zerze Haki. Objekt je služio za audijenciju kad je baba službeno primao goste koji su dolazili u Harabat-baba tekiju.

Četiri tekijske kapije

Cjelokupni tekijski kompleks ograđen je masivnim zidom visokim tri metra. Na sve četiri strane nalaze se po jedna vrata za posebne namjene.

⁶ Sličan spisak navodi i Nadi Bilmenoglu, *Kalkandelen dün ve bugün*, Istanbul, 1975, str. 53.

Glavna tekijska kapija

To su glavna vrata sa sjeverne strane i do danas su sačuvana u originalnom obliku. Izgrađena su od obrađenoga kamena sa dodacima keramike koja služi za dekoraciju. Krila vrata izrađena su od masivnog drveta, a iznad se nalazi nadstrešnica na dvije vode.

Harman-kapija

Ova kapija predstavlja dvospratnu građevinu. Tu se nalazi Harman-kušk tj. prostor gdje su stajali tekijski stražari. Na ova vrata u tekiju su ulazila kola natovarena zemljoradničkim proizvodima koji su slati s imanja Redžep-paše. Na ta vrata također su ulazile i karavane koje su pristizale u tekiju. Oni su odsjedali u tekijskoj musafirhani. Harman-kapija bila je oštećena, ali je danas u cijelosti rekonstruirana zahvaljujući nekim crtežima putopisaca.

Baščenska kapija

Ova kapija nalazi se na južnoj strani kompleksa u blizini velike Redžep-pašine štale. I ova kapija bila je uništena, ali je rekonstruirana zahvaljujući crtežima putopisaca.

Kučuk kapija (Mala kapija)

U zapadnom dijelu tekijskog kompleksa nalaze se ova najmanja vrata. Služila su za izlazak na brdo Kuppenik, gdje se nalaze kestenova i dubova šuma, vlasništvo Redžep-paše. Zidovi su rađeni s malim konusnim otvorima koji su služili kao puškarnice u slučaju potrebe odbrane objekta. Zidovi su masivni i debeli oko jedan metar. Od ostalih objekata u potpunosti su rekonstruirani: štala, askerhana i hambari.

Ostale tekijske nekretnine

Harabat-babina tekija imala je svoje posjede koji su nastali tako što bi se derviši odricali svoje imovine ili poklonima tetovskih paša. Osim Pologa, nekretnine su evidentirane u Albaniji i Bugarskoj. Nakon ukidanja tetovskog pašaluka došlo je do uzurpacije ove imovine. Uzurpaciju su vršile vojne i civilne vlasti, vjerska zajednica, ne samo islamska nego i neke druge. Nakon balkanskih ratova, Kosovski vilajet nazvan je južnom Srbijom. Nova vlast odmah je krenula u rušenje

osmanske kulturne baštine i uzurpaciju imovine koja je bila u posjedu raznih zadužbina (vakufa). Kao ogromna zadužbina na udaru se našla i Harabat-baba tekija. Srbijanska vlast izvršila je popis imovine tekije, a Milan Komnenović našao je jedan popis imovine što je zatečena u svojini Harabat tekije nakon balkanskih ratova: U ovom popisu nalazimo: u Tetovskom polju posjed od 162,5 dunuma,⁷ koje su ustupljeni na korištenje Velikoj džamiji; u selu Galate kod Gostivara posjed od 550 dunuma koji su ustupljeni na korištenje Mehmed Čelebi džamiji; jedan šumarak u Tetovskom polju od 2.000 dunuma; vinograd koji je zapremao 50.000 trsova u Tetovskom polju od 50 dunuma; vinograd koji je zapremao 20.000 trsova u Tetovskom polju od 20 dunuma; voćnjak u Tetovskom polju od 3 dunuma; povrtnjak u Tetovskom polju od 3 dunuma; voćnjak zasađen jabukama (jabučnjak) u Tetovskom polju od 8,5 dunuma; povrtnjak u Tetovskom polju od 32 dunuma; povrtnjak (bašča) u Tetovskom polju od 20 dunuma; njiva u Tetovskom polju površine 7,5 dunuma; njiva u Tetovskom polju površine 40 dunuma; njiva u Tetovskom polju površine 130 dunuma; njiva u Tetovskom polju površine 160 dunuma; njiva u selu Nепрештено kod Tetova; njiva u selu Bližanica kod Tetova površine 250 dunuma; kestenjak u selu Tearce kod Tetova; kestenjak u selu Nепрештено kod Tetova; čitluk u selu Brvenica kod Tetova površine 4.000 dunuma; čitluk u selu Bližanica kod Tetova površine 800 dunuma; maslinjak u Tirani. Iz ovog popisa srbijanske administracije vidimo da je Harabat-baba tekija imala posjed veći od 9.000 dunuma zemlje ■

HARABAT-BABA TEKKE IN TETOVO

Senad Mičijević

Summary

The Harabat-baba tekke can be said to be the largest preserved tekke compound in the Balkans. It brings together numerous cultural, historical and engineering values, left by known and unknown craftsmen and builders who left their mark on the compound. The tekke was also

⁷ Dunum je zemljišna mjera površine 919,3 m².

a scribes' centre, with a rich library holding volumes on music, poetry prose, history, and some theological sources. Little is known about the life that had gone on in this tekke for centuries, primarily because it was one of the centres of Albanian national struggle. Later on, with whole-hearted support by the Islamic Community of SFRY, it was turned into a restaurant. The entire library with more than 200 original manuscripts simply disappeared. During the unrest in Macedonia in 1997-1998, a baba returned and continues to manage the tekke to this day. However, there have been attempts by the Islamic Community of Macedonia to take over the centre and change its purpose.